

bil oskrnil edino njemu prepovedano stvar, kar njega in njegov rod stane umrljivosti in trpljenja. Končnost Adamovih muk se nadaljuje v neskončnosti Prometejevih. Ne gre seveda za to, da bi v "pravem" samomoru uzrli "*humano gesto*", ampak preprosto za akcelerirano posledico logike delovanja takšne institucije. S tega stališča je to zgolj pospešena evtanazija; pobeg pred počasnim zastrupljanjem z njo. Po drugi strani pa je prav vanjo vkalkulirana *tiha* samomorilskost tisto samoumevno in zato premalo analizirano dejstvo, tisto njeno bolezensko stanje, *kolektivna tendenca*, ki je zaradi svoje splošnosti veliko perverznejša od obrobnih, "neavtoriziranih" ekscesov *skrajšanja svojih dni*, redkosti "enkratnih" samomorov. Zadene namreč vsakogar; in čim močnejša je integracija skupnosti, tem bolj je boleča.

Krščansko *odpoved sebi* pa spremlja drug pojav, kar zopet spomni na *altruistični* samomor: namreč na visoko korelativnost med slednjim in stopnjo umorov. Tudi v instituciji krščanstva žrtvovanju sebstva nujno sledi anatemiziranje ostalih, znašanje nad slučajnimi *outsiderji*. Močne integrativne tendence znotraj nje, pregledna avtoritarnost in trdne kolektivne predstave tako delujejo zatiralsko ne le zoper lastne člane, ampak z enako, tokrat še glasnejšo ostrino tudi zoper druge.

2.

Tudi Durkheimovo razlago prepovedi incesta gre problematizirati z več plati. Najprej morda metodoloških: že na samem začetku študije postavi zahtevo, da razumevanje institucije ali prakse zahteva približevanje njenim koreninam, prvim izvirom. Po mojem mnenju namreč ne moremo govoriti o nekem enkratnem, enotnem viru, o čistem studencu, predzgodovinskem vžigu (ali nekaj le-teh), ki bi lahko pogнали originalen družbeni fenomen v kolesnice

zgodovine do današnjosti. Začetek določenega pojava je v njegovih variantah, odstopanjih, "vulgarizacijah" glede na idealizirano "izvirno" čistost; zato ga lahko opazujemo le s posredovanjem tedanjosti ali zdajšnjosti. Resnica "dialektike primera" je v primeru samem. Pri tem seveda ne gre za zgodovinsko dejstvo izključujoči *prezentizem*, ampak za priznavanje tega, da je vsak družbeni pojav možno raziskovati le v njegovih "spremenjenih", partikularnih oblikah, ki so vknjižene v strukturo dejanskosti.

Drugič: z zahodno civilizacijo konec 19. stoletja sočasne arhaične kulture, katere nravi in čudi so se znašle pod njenim antropološkim rentgenom, nikakor niso kakšen čisti vir, samoumevna prastopnja, prototip tedanje institucije ali razraslega pojava. Piscu lahko očitamo precej kolonialističen besednjak, saj v ilustrativnih primerih uporablja izraze kot *primitivec*, *divjak*, *barbarska praksa*, *v divjakovih očeh*, *primitivna ljudstva* ipd. Njihova kulturna raven namreč ni bila nič manj "sodobna" od tedanjega evropskega *fin de siecla*; razlike so zgolj civilizacijske. Gre za kvalitativne specifičnosti, drugačne vredno(s)tno orientacije. Tako imenovane primitivne družbe niso nekakšen verdostojni posnetek, relikvija, živi fosil nečesa primarnega, ki se tam naj ne bi spreminjalo, pri nas pa (in to do nespoznavnosti). Ne, prav tako gre za dinamične organizme - prej za oddaljene sorodnike kot za sočasne prednike.

In nenazadnje: tudi "skrivna lastnost", biološko dejstvo, ki naj bi vsesplošno spodbujalo določene predstave, oblikovalo vsečloveške prepovedi - v tem primeru menstrualna kri in zaradi tega poseben, naravno polivalenten položaj ženske - je dejansko njegova posledica, ne pa vzrok. Drugače rečeno: v naravi ni kakšne nevtralne danosti, ki bi enosmerno vplivala na družbeno per-

cepcijo. Ravno nasprotno: "biološkost" je proizvod "družbenosti". Šele prepoved retroaktivno vzpostavi "pozitivno stanje", ki "ne sme biti prekršeno". Tako tudi Durkheim sam - na koncu študije - zatrdi, da v krvi ni nič takega, kar bi vnaprej določalo njeno enoznačno simbolno konotiranost. Vprašanje razširjenosti takšnih predstav tudi v prostorsko in zgodovinsko precej oddaljenih kulturah - kar je pogosto povod za tendenciozna posploševanja diskurza naturalizacije - pa seveda ostane še naprej odprto.

Mitja Velikonja

Georg Simmel

TEMELJNA VPRAŠANJA SOCIOLOGIJE. Individuum in družba.

Studia humanitatis;
ŠKUC FF, Ljubljana, 1993,
103 str.; cena: 1.575 SIT

FORMA IN VSEBINA

Tudi če izhajamo iz postulata, da je celota več kot le vsota svojih delov, da obstaja odločilni presežek, ki jo določa kot tako, popolnoma zares, *for granted*, še vedno ostane vrsta vprašanj, ki končno lahko ogrozijo tudi samo nepremakljivost izhodišča. Kje je namreč tista prelomnica, ko v množstvu dreves opazimo gozd (če uporabim najbolj oguljeno metaforo); kdaj skupku detajlov priznamo ubranost slike? Kako sta povezana pojma iz podnaslova pričujoče študije; kje je njuna meja in obenem stičišče, do kod segajo pristojnosti in dejanska moč enega in/na račun drugega? Oziroma, če ponovim Simmlovo slovito vprašanje, *kako je družba sploh možna?*

Preden na to odgovorimo, se moramo rešiti mamljivih redukcionizmov induktivnega ali deduktivnega sklepanja, priznavanja resničnosti le individuom ali le družbi. S prehitrim podleganjem skrajnostim namreč ne pojasnimo njune neločljive povezanosti ob hkratnih trenjih, soobstoja kljub zadržkom, samostojnosti kljub predaji.

Tako kot družba "ni vsa", saj ne more zajeti naključnih razsežnosti bivanja okoli sebe, prežeti vseh življenjskih por svojih slednikov - tudi individuum "ni ves", saj ne najde zadovoljitve in ne zmore preživeti v samozadostni, neodvisni eksistenci, v nekakšnem nedružbenem vakuumu, breztežnostni komori, zunaj takšne ali drugačne širše umestitve. Njuno povezanost, ki sega čez samo mehanično kopulacijo, tudi kvalitativno drugačno od balance prednosti in pomanjkljivosti, ugodnosti in odrekanj, je mogoče razložiti z logiko delovanja institucije. Slednja se namreč posamezniku predpostavi kot nevprašljiva celota, strdlina predpisanih učinkovanj in fetiško utaji manko svojega smisla. Posameznik ji zaradi tega nikoli ne more popolnoma pripadati, saj njene nekonistentnosti, boleče korake prevede v svoje pomanjkljivosti. Pripiše jih njeni skrivni preračunljivosti. Nastane torej zveza, ki se suče okrog manka smiselnosti in ki zaradi pogojenosti obeh deluje kot nepredirna, edina možna.

S tega stališča gre problematizirati sociološki formalizem (ki pa še zdaleč ni omejen le na to posebno "usmeritev" v sociologiji in ni povezan denimo zgolj s Ferdinandom Tönniesom ali Leopoldom von Wiesejem), katerega vidni predstavnik je tudi G. Simmel. Tudi če ga odvežemo zvezanosti platoniciističnemu esencializmu - oblike naj bi se kot transzgodovinska plazma pretakale skozi civilizacijo, relativno neodvisno od sprotnih vsebin -

ostane vprašljiva njegova definicija *družbenosti*, t.i. *igralne forme podružbljenja*, ki naj bi nastala z *brezkompromisnim obratom*. Avtor namreč trdi, da so forme, ki jih je razvila življenjska stvarnost in ki so bile izraz resnične nuje, potrebe tedanjikov, nasproti le-tem postopoma osnovala samostojno pozicijo, *avtonomijo kraljestva*.

Razbremenjene naj bi pridobile svojo logiko funkcioniranja, svojevrstno delovanje, ne oziraje se na življenje, ki jih je spočelo in obvladovalo. Forme naj bi se zlagoma otresele vseh spon človeškosti, izgubile naj bi vsakršen notranji prav. Prilastile naj bi si materijo, ki naj bi poslej ne bila več izvirni dejavnik, ampak le še surovina in sredstvo njihovega lastnega uresničevanja. Sociologija kot sodobna znanost naj bi po njegovem prepričanju v družboslovju zavzemala podobno mesto, kot ga ima geometrija v naravoslovju. Drugače rečeno, iskala naj bi *družbeno* v vsaki družbi, *obče* v vsakokratnih pojavljanjih. To naj bi imelo torej povsem izviren, svojevrsten način delovanja.

Forme naj bi torej obstajale le zaradi svojega obstoja, kot *sebični gen* v vsakokratnih inkarnacijah. Citirajoč Simmla, same so "*postale smoter in materija svoje osamosvojenosti razgibanosti*". To je tista skupna točka, iz katere lahko startam. Najprej: ne moremo govoriti o nikakršni ločenosti, antagonizmu ali skladnosti med samostojnima protipoloma "forme" in "vsebine", ki bi obstajala neodvisno drug od drugega in ki bi se bolj ali manj naključno, oziroma če smo spekulativni, teleološko nadgrajevala v zgodovinskem sosedstvu. Ni kakšne začetne delitve na "neumrljivo" in "minljivo" v instituciji družbe; ravno nasprotno: ta delitev je šele njen retroaktivni produkt, ki si želi umestitve v njeno izhodišče. To postane domena mitskega imaginarija, ki "tisto bistveno" umesti v kozmogonijo in

njene ritualne ponovitve, "prehodno" pa zvede na funkcijo pasivnega mašila, nadomestljive epizode.

Samozadostnost institucije tudi ni le drugi, samoumevni korak njenega delovanja, medtem ko naj bi bil prvi "prvinski", "neodtujeni", "avtentični" medij izražanja aktivnosti in potreb ljudi. *Brezkompromisni obrat*, ki ga avtor postavi med prvo in drugo fazo, se zgodi že daleč prej: sam stik posameznika z *nadindividualno organizacijo*, neosebni standardi je tisti "obrat", travmatični prehod, ki ga podredi njeni logiki. Njegovo željo konstituira šele njen zakon, njena zapoved, njen način delovanja; sam njen obstoj. Tako ne moremo govoriti o neodvisni, občečloveški *vsebini ali snovi podružbljenja* v Simmlovem smislu, o "*nagonu, interesu, smotru, fizičnem stanju, gibanju v individualit*", ki sami po sebi "*še niso družbene narave*". Vse te oblikuje kot take šele umestitev v institucijo; potem jih lahko kanalizira v svoje blagodejno delovanje, jim ponudi okvir, v katerem se lahko artikulirajo. Ta potem odreja tisto, kar naj bi bile "čiste vrednote človeške biti": moč, lepoto, miselno globino, nazorsko veličino, blagost, imenitnost, pogum, čistost srca...

Ne gre torej niti za to, da bi se človekovi artefakti obrnili proti njemu, da bi se izneverili svojemu tvorcu, se razsedlali: že od samega začetka so mu bili namreč odtujeni, nekaj povsem drugega nasproti njemu, "*neživ in na lastno neživost ponosen shematizem*" (Simmel). Nikoli namreč ni bilo popolne praharmonije med človekom in institucijo, prelivajočega se sozvočja, kjer bi organizirane rešitve popolnoma ustrežale potrebam in željam, ki naj bi jih generirale. Prav tako ne moremo govoriti o kakšni goli človeškosti, socializacije prosti eksistenci, nasebni življenjskosti izven institucionalne konstelacije.

Šele vključenost v to slednjo, predaja pomena in bivanja, ust-

varja pojem človeka, njegova hotenja in aspiracije. Institucija je nedokončana struktura, ki z bolečim iskanjem svojega smisla veže nase naključno zbrane člane; povezuje jih ravno ta skupni manko, prizadevanje po izmikajoči se popolnosti, pripadnosti brez ostanka. Tu je skrivnost *vzajemnega delovanja individuov*, "ustvarjanja" družbe, njihove aktivnosti v njej, ki zopet in zgolj potrjuje le njo samo. V tem je daljnosežni potencial Simmllove trditve, da je družba *"nekaj funkcionalnega, nekaj, kar individui počnejo in prenašajo"*. Označeni z njenim pečatom jo sami ustvarjajo in tako razmerje tavitološko zapirajo.

Mitja Velikonja

Marco Taradash (ur.)

CENA PROHIBICIJE DROG. Za novo politiko proti kriminalnemu tržišču drog (I costi del proibizionismo sulle droghe)

Taxus, Ljubljana 1993

223 str.; cena: 2.940 SIT

V slovenskem prevodu so izšle razprave z mednarodnega posveta o protiprohibicionizmu v Bruslju leta 1988. Na tem posvetu se je zbrala vrsta uglednih mednarodnih strokovnjakov z različnih področij (medicina, filozofija, sociologija, ekonomija, sodstvo, policija, psihiatrija itd.), ki se na različnih ravneh srečujejo z mednarodno trgovino z drogami in jih združuje prepričanje, da je treba razdiralnim učinkom te trgovine stopiti na prste s povsem drugačnimi ukrepi, kot je to počela dosedanja prohibicionistična politika.

Razprave s kolokvija, na katerem so sodelovali strokovnjaki z vseh koncev razvitega, in samo

razvitega sveta, je za objavo pripravil Marco Taradash, tedaj poslanec Radikalne stranke v evropskem parlamentu.

Zbornik razprav prinaša več kot dvajset prispevkov, praviloma opremljenih z bibliografskimi referencami in s kratko predstavitvijo avtorjeve strokovne dejavnosti. Prispevki so razvrščeni v tri tematske sklope: Socialni učinki prohibicionizma, Medicinski in farmakološki vidiki ter Antiprohibicionistična perspektiva. Zastavitev je jasna: po analizi sedanjih metod boja, ki jih je zakoličila uveljavitev svetovne prohibicionistične politike, sprejete v Združenih narodih v začetku šestdesetih let, in po tehtanju medicinskih argumentov v zvezi z ilegalizacijo večine drog, so zbrani članki, ki skušajo načrtati konture stanja, ki bi ga vzpostavili učinki globalne legalizacije prohibiranih drog. Knjigo zaključuje Politična resolucija Mednarodne antiprohibicionistične lige in poimenska sestava njenih vodstvenih teles.

V spremni besedi urednik povzema stične točke razpravljalcev v naslednjih točkah: a) legalizacija produkcije, trgovanja in prodaje drog, ki so danes prepovedane, bi znižala njihovo ceno za 99 odstotkov; mednarodne organizacije bi doživele poraz, ki jim ga zdaj tudi združene policije sveta ne

morejo prizadejati: bile bi izključene iz prometa, b) naloga države bo določiti višino davkov, ki bodo destimulirali potrošnjo mamil, dalje, določiti kakovost proizvodov in tako znižati raven škodljivih učinkov za uporabnike, vključno s tveganjem aidsa, c) ti ukrepi bodo spremenili položaj odvisnikov, ki ne bodo več prisiljeni v kriminalna dejanja, kar bo olajšalo poskuse pomoči socialnih služb, č) ker bodo zlomljeni vzrodi ilegalnega profita, se bo zaustavila učinkovita podzemna propaganda za potrošjo, ki jo izvajajo stotisoči preprodajalcev na drobno, d) legalizacija bo odpravila množico drobnih kaznivih dejanj in nasilnih dejanj, kar bo sprostilo varnostne sile, ki so se doslej morale ukvarjati z njimi, e) ogromne vsote denarja, ki so bile porabljene v ta namen, bodo lahko uporabljene za odvrtaevalne kampanje, f) prekinjeno bo mednarodno alarmantno stanje, ki ogroža pravnost držav in poraja zakone, ki so vse bolj nesposobljivi do človekovih pravic.

Zbornik izzveni kot ostra, sicer polifona, vendar ubrana obsodba globalnega prohibicionizma, ki je ključna oznaka sodobnega spopriema z množičnim uživanjem drog. *"Propad prohibicionizma je vprašanje osebnega izbora in zdravlja spremeni v dramo svetovnih razsežnosti. Kriminalna dejavnost, ki je z njo povezana, ogroža tudi navadne državljane, njihovo varnost in njihove državljanske svoboščine."* (6. člen politične deklaracije)

Edina perspektiva, ki jo zbornik predlaga kot rešitev iz slepe ulice, je radikalen preobrat v legalizacijo in normalizacijo uživanja drog, ki droge vrača v zasebno sfero in skuša po njih posegajočim zasebnikom predložiti racionalno utemeljen račun za to svoboščino, račun, katerega višina je odvisna od tveganj, ki jih ta pomeni za skupnost. Vendar, da ne bo nesporazumov, nobeden od refe-